

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 101 : Grammar and Basics of Modern Lexicography

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. सोदाहरणं कमपि एकं सूत्रं स्पष्टीकुरुत ।

१०

क) समर्थः पदविधिः ।

ख) सह सुपा ।

२. ससंदर्भ वाक्यानि स्पष्टीकुरुत (केवलं त्रीणि) ।

१५

क) इवेन समासो विभक्त्यलोपश्च ।

ख) तस्य तु पञ्चमी विना अमादेशश्च स्यात् ।

ग) महाविभाषया वाक्यमपि । गङ्गायाः पारात् ।

घ) झयन्तादव्ययीभावाद्दृज् वा स्यात् ।

३. Write the following in detail. (any one)

१०

कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

क) Differentiate between Lexicology and Lexicography.

कोशशास्त्र व कोशनिर्माणशास्त्र यातील फरक सांगा.

ख) Classify reference works on the basis of concepts, terms and lexis.

संकल्पना, संज्ञा व शब्द यावर आधारित संदर्भ साहित्याचे वर्गीकरण करा.

४. Write short notes in the following. (any three)

१५

टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

क) Practical and theoretical Dictionaries. प्रत्यक्ष व तात्त्विक कोश.

ख) Any four key elements of a Dictionary with examples.

कोशातील कोणतेही चार मुख्य घटक आणि त्यांची उदाहरणे.

ग) Corpus of 'An Encyclopaedic Dictionary of Sanskrit on Historical Principles' (EDS).

'EDS' च्या निर्मितीसाठी वापरले जाणारे आधार ग्रंथ.

घ) Purpose of using a Dictionary. कोश वापराची प्रयोजने.

५ रिक्तस्थानानि पूरयत ।

१०

क) ससखि _____ ।

ख) _____ जरायाः समीमप् ।

ग) _____ अल्पात् मुभः ।

घ) _____ मद्राणां समृद्धिः ।

ङ) खट्वारूढः _____ ।

च) Two types of information given in the reference material are _____ and _____

संदर्भसाहित्यात दोन प्रकारची माहिती दिलेली असते _____ आणि _____

छ) Two major functions of dictionary are _____ house and _____ house.

कोशाची प्रमुख दोन कार्ये आहेत _____ आणि _____

ज) The corpus of texts selected for 'An Encyclopaedic Dictionary of Sanskrit on Historical Principles' at Pune is divided into _____ sections of knowledge.

या कोशाच्या निर्मितीसाठी वापरल्या जाणा-या आधार ग्रंथांची विभागणी _____ विभागात केली आहे.

झ) _____ texts are selected for the preparation of 'An Encyclopaedic Dictionary of Sanskrit on Historical Principles' (EDS) at Pune.

'EDS' या कोशाच्या निर्मितीसाठी _____ ग्रंथांची निवड केली आहे.

ञ) The reference works giving information at concept level are _____, _____, _____.

_____, _____, व _____ या तीन प्रकारचे संदर्भ ग्रंथ संकल्पनांची माहिती देतात.

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 101 : Grammar and Basics of Modern Lexicography

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. सोदाहरणं कमपि एकं सूत्रं स्पष्टीकुरुत ।

१०

क) तृतीयासप्तम्योर्बहुलम् ।

ख) यथासादृश्ये ।

२. ससंदर्भं वाक्यानि स्पष्टीकुरुत (केवलं त्रीणि) ।)

१५

क) पदसम्बन्धी यो विधिः स समर्थाश्रितो बोध्यः ।

ख) इवेन समासो विभक्त्यलोपश्च ।

ग) सह इति योगो विभज्यते ।

घ) तस्य तु पञ्चमी विना अमादेशश्च स्यात् ।

३. Write the following in detail. (any one)

१०

कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

क) How Linguistics helps a Lexicographer?

कोशकर्त्याला भाषाशास्त्राचे साहाय्य कशाप्रकारे होते?

ख) Write information on 'An Encyclopaedic Dictionary of Sanskrit on Historical Principles' (EDS) at Pune.

पुणे येथील EDS या कोशाची माहिती सांगा.

४. Write short notes in the following. (any three)

१५

टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

क) Purpose of using dictionary. कोश वापराची प्रयोजने.

ख) Definition of Dictionary in OED. आक्सफर्ड इंग्रजी कोशानुसार कोशाची व्याख्या.

ग) Any four key elements of Dictionary with examples.

कोशातील कोणतेही चार मुख्य घटक आणि त्यांची उदाहरणे.

घ) Encyclopaedic Dictionary. विश्वकोशात्मक कोश.

५ रिक्तस्थानानि पूरयत ।

१०

क) _____ शाकस्य लेशः ।

ख) ग्रामगमी _____ ।

ग) गुडधानाः _____ ।

घ) प्रत्यक्षम् _____ ।

ङ) _____ आ (पर्यन्तं) मुभेः ।

च) The corpus of texts selected for 'An Encyclopaedic Dictionary of Sanskrit on Historical Principles' (EDS) at Pune is divided into _____ sections of knowledge.

या 'EDS' कोशाच्या निर्मितीसाठी वापरल्या जाणा-या आधार ग्रंथांची विभागणी _____ विभागात केली आहे.

छ) _____ was the first General Editor of 'An Encyclopaedic Dictionary of Sanskrit on Historical Principles' (EDS) at Pune.

'EDS' या पुणे येथील कोशाचे पहिले प्रमुख संपादक _____ हे होते.

ज) _____ texts are selected for the preparation of 'An Encyclopaedic Dictionary of Sanskrit on Historical Principles' (EDS) at Pune.

'EDS' या कोशाच्या निर्मितीसाठी _____ ग्रंथांची निवड केली आहे.

झ) Reference works can be classified on the basis of : Reference works giving information about _____, _____, and _____.

संदर्भ साहित्याची विभागणी तीन प्रकारात करता येते _____, _____, व _____ विषयी माहिती देणारे कोश.

ञ) The first volume of 'An Encyclopaedic Dictionary of Sanskrit on Historical Principles' (EDS) at Pune started in the year _____.

पुणे येथील 'EDS' या कोशाचा पहिला खंड _____ साली प्रकाशित झाला.

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 101 : Grammar and Basics of Modern Lexicography

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. सोदाहरणं कमपि एकं सूत्रं स्पष्टीकुरुत ।

१०

क) सुप्रतिना मात्रर्थे ।

ख) लक्षणेनाभिप्रती आभिमुख्ये ।

२. ससंदर्भ वाक्यानि स्पष्टीकुरुत (केवलं त्रीणि) ।

१५

क) पदसम्बन्धी यो विधिः स समर्थाश्रितो बोध्यः ।

ख) झयन्तादव्ययीभावाद्दृज् वा स्यात् ।

ग) द्विगुरपि तत्पुरुषसंज्ञः स्यात् ।

घ) तत्कृत इति किम् । अक्षणा काणः ।

३. Write the following in detail. (any one)

१०

कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

क) Classification of reference works.

संदर्भ साहित्याचे वर्गीकरण.

ख) Explain the key elements of a Dictionary with examples.

कोशातील मुख्य घटक उदाहरणासह स्पष्ट करा.

४. Write short notes in the following. (any three)

१५

टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

- क) Purpose of using Dictionary. कोश वापराची प्रयोजने.
ख) Encyclopaedic Dictionary. विश्वकोशात्मक कोश.
ग) Practical and theoretical Dictionaries. प्रत्यक्ष व तात्त्विक कोश.
घ) Any four key elements of Dictionary with examples.
कोशातील कोणतेही चार मुख्य घटक आणि त्यांची उदाहरणे.

५ रिक्तस्थानानि पूरयत ।

१०

- क) काकपेया _____ ।
ख) मासावरः _____ ।
ग) निर्माक्षिकम् _____ ।
घ) दुर्यवनम् _____ ।
ङ) चोरभयम् _____ ।

च) Most of the Lexicons in Sanskrit are _____

संस्कृत भाषेतील बहुतांश कोश _____ आहेत.

छ) The first volume of 'An Encyclopaedic Dictionary of Sanskrit on Historical Principles' (EDS) at Pune started in the year _____.

पुणे येथील 'EDS' या कोशाचा पहिला खंड _____ साली प्रकाशित झाला.

ज) Two types of information given in the reference material are _____ and _____

संदर्भसाहित्यात दोन प्रकारची माहिती दिलेली असते _____ आणि _____

झ) There are two major functions of dictionary : _____ house and _____ house.

कोशाची प्रमुख दोन कार्ये आहेत _____ आणि _____

ञ) 'An Encyclopaedic Dictionary of Sanskrit on Historical Principles' (EDS) at Pune started in _____.

पुणे येथील 'EDS' या कोशाची सुरुवात _____ साली झाली.

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 102 : Suśrutasaṁhītā and Bṛhatsaṁhītā

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. एकैकस्य प्रश्नस्य सविस्तरमुत्तरं देयम् १०

क) आयुर्वेदस्य अष्टाङ्गानि ।

ख) 'त्रिदोषाणां संचयप्रकोपोपशमाः' इत्यस्य परिचयः ।

२. प्रश्नत्रयस्य उत्तरं संक्षेपेण प्रतिपादनीयम् । १५

क) आयुर्वेदवृहत्त्रयी ।

ख) युगमिति का संज्ञा ।

ग) आयुर्वेदपरंपरा ।

घ) आदानकालस्य वर्णनम् ।

३. एकैकस्य प्रश्नस्य सविस्तरमुत्तरं प्रतिपादनीयम् । १०

क) वराहमिहिरेण प्रतिपादिताः वृक्षाणां रोगाः तेषां उपचाराश्च ।

ख) वृहत्संहितायाः विषयः ।

४. प्रश्नत्रयस्य उत्तरं संक्षेपेण प्रतिपादनीयम् । १५

क) त्रिस्कंधज्योतिषः ।

ख) विश्वोत्पत्तिप्रसंगेन वराहमिहिरस्य सिद्धान्तम् ।

ग) ज्योतिषाणां गुणदोषौ ।

घ) 'नादेष्टुर्भारती वन्ध्या' इत्यस्य स्पष्टीकरणम् ।

५. रिक्तस्थानानि पूरयत ।

१०

- क) एवम् एतत् पुरुषः व्याधिरौषधं _____ इति चतुष्टयं समासेन व्याख्यातम् ।
ख) वर्षासु नद्योऽम्भश्छन्नोत्खाततटद्विमाः । _____ प्रोत्फुल्लकुमुदनीलोत्पलविराजिताः ।
ग) आगन्तवस्तु ये रोगास्ते द्विधा निपतन्ति हि । _____ शरीरेऽन्ये तेषां तु द्विविधा क्रिया ।
घ) हरेद्वसन्ते श्लेष्माणं _____ शरदि निहरेत् ।
ङ) संशोधनसंशमनाहाराचाराः सम्यक्प्रयुभाः _____ ।
च) प्रायः _____ हि गुणाः दोषाश्च भवन्ति ।
छ) _____ च दैवचिन्तको भवति ।
ज) अजातशाखा _____ प्ररोपयेत् ।
झ) _____ बीजानि निष्कुलीकृत्य भावयेत् प्राज्ञः ।
ञ) शीतवातातपैः रोगो जायते _____ ।

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 102 : Suśrutasaṁhītā and Bṛhatsaṁhītā

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. एकैकस्य प्रश्नस्य सविस्तरमुत्तरं देयम् ।

१०

क) शल्यतन्त्रस्य महत्त्वम् ।

ख) अव्यापन्नेषु अपि ऋतुषु कैः कारणैः जनपदा उपध्वस्यन्ते?

२. प्रश्नत्रयस्य उत्तरं संक्षेपेण प्रतिपादनीयम् ।

१५

क) विसर्गकालस्य वर्णनम् ।

ख) आयुर्वेदप्रमाणानि ।

ग) अहोरात्रमपि वर्षम् इव ।

घ) युगमिति का संज्ञा ।

३. एकैकस्य प्रश्नस्य सविस्तरमुत्तरं प्रतिपादनीयम् ।

१०

क) काण्डरोपणविधिः वीजवपनविधिश्च ।

ख) वराहमिहिरेण प्रतिपादिताः वृक्षाणां रोगाः तेषामुपचाराणि च ।

४. प्रश्नत्रयस्य उत्तरं संक्षेपेण प्रतिपादनीयम् ।

१५

क) बृहत्संहितायाः विषयः ।

ख) 'प्रायः शरीराकारानुवर्तिनौ गुणाः दोषाश्च भवन्ति' इति स्पष्टीकुरुत ।

ग) त्रिस्कंधज्योतिषः ।

घ) ज्यातिषस्य गुणदोषौ ।

५. रिक्तस्थानानि पूरयतु

१०

- क) शालाक्यं नाम _____ श्रवणनयनवदनघ्राणादिसंश्रितानां व्याधीनाम् उपशमनार्थम् ।
ख) बभ्रुरुष्णः शरद्यर्कः श्वेताभ्रविमलं ----- ।
ग) तत्र पूर्वाह्णे वसन्तस्य लिङ्गं, मध्याह्णे ग्रीष्मस्य, अपराह्णे _____ ।
घ) प्राणिनां पुनः मूलम् _____ बलवर्णौजसां च ।
ङ) स्वगुणैरतियुभेषु विपरीतेषु वा पुनः । विषमेष्वपि वा _____ कुप्यन्त्यृतुषु देहिनाम् ।
च) जातशाखात् _____ प्ररोपयेत् ।
छ) शीतवातातपैः रोगो जायते _____ ।
ज) स्थानात् स्थानान्तरं कार्यं वृक्षाणां _____ ।
झ) _____ च मानानामसदृशसदृशयोग्यायोग्यत्वप्रतिपादनपटुः ।
ञ) _____ न फलं सम्यग्यच्छन्ति पीडिताः ।

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 102 : Suśrutasaṁhītā and Bṛhatsaṁhītā

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. एकैकस्य प्रश्नस्य सविस्तरमुत्तरं देयम् ।

१०

क) आयुर्वेदस्य अष्टाङ्गानि ।

ख) अन्यापन्नेषु अपि ऋतुषु कैः कारणैः जनपदा उपध्वस्यन्ते?

२. प्रश्नत्रयस्य उत्तरं संक्षेपेण प्रतिपादनीयम् ।

१५

क) आयुर्वेदप्रमाणानि ।

ख) विसर्गकालस्य वर्णनम् ।

ग) आयुर्वेदपरंपरा ।

घ) युगमिति का संज्ञा ?

३. एकैकस्य प्रश्नस्य सविस्तरमुत्तरं प्रतिपादनीयम् ।

१०

क) काण्डरोपणविधिः वीजवपनविधिश्च ।

ख) वराहमिहिरेण प्रतिपादिताः वृक्षाणां रोगाः तेषामुपचाराणि च ।

४. प्रश्नत्रयस्य उत्तरं संक्षेपेण प्रतिपादनीयम् ।

१५

क) बृहत्संहितायाः विषयः ।

ख) 'प्रायः शरीराकारानुवर्तिनौ गुणाः दोषाश्च भवन्ति' इति स्पष्टीकुरुत ।

ग) त्रिस्कंधज्योतिषः ।

घ) ज्यातिषस्य गुणदोषौ ।

परिक्तस्थानानि पूर्यतु ।

क) प्राणिनां पुनः मूलम् _____ बलवर्णौजसां च ।

ख) बभ्रुरुष्णः शरद्यर्कः श्वेताश्वभ्रविमलं ----- ।

ग) तत्र पूर्वाह्ने वसन्तस्य लिङ्गं, मध्याह्ने ग्रीष्मस्य, अपराह्ने _____ ।

घ) वर्षासु नद्योऽम्भश्छन्नोत्वाततटद्रुमाः । _____ प्रोत्फुल्लकुमुदनीलोत्पलविराजिताः ।

ङ) आगन्तवस्तु ये रोगास्ते द्विधा निपतन्ति हि । _____ शरीरेऽन्ये तेषां तु द्विविधा क्रिया ।

च) प्रायः _____ हि गुणा दोषाश्च भवन्ति ।

छ) _____ च मानानामसदृशसदृशयोग्यायोग्यत्वप्रतिपादनपटुः ।

ज) _____ न फलं सम्यग्यच्छन्ति पीडिताः ।

झ) जातशाखात् _____ प्ररोपयेत् ।

ञ) शीतवातातपैः रोगो जायते _____ ।

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 103 : Arthasaṅgraha and Sāṁkhyakārikā

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. कस्यापि एकस्य सविस्तरं विवरणं देयम् ।

१०

क) अथातो धर्मजिज्ञासेति सूत्रस्य अर्थं सविस्तरं लिख्यताम् ।

ख) भावनामुपपादयत ।

२. केषामपि त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।

१५

क) उत्पत्तिविधिं निरूपयत ।

ख) लिङ्गं वाक्यं च निरूपयत ।

ग) सोदाहरणं समानपदश्रुतिं समानाभिधानश्रुतिं च वर्णयत ।

घ) प्रकरणं स्थानं च निरूपयत ।

३. सविस्तरं विवरणं कस्यापि एकस्य देयम् ।

१०

क) 'सतामपि अर्थानाम् अनुपलब्धिः कस्मात् दृश्यते' इति सोदाहरणं स्पष्टीक्रियताम् ।

ख) बुद्धेः किं लक्षणम् ।

४. केषामपि त्रयाणाम् उत्तरं लिखत ।

१५

क) त्रिविधं प्रमाणम् ।

ख) पञ्च कर्मेन्द्रियाणि ।

ग) प्रकृतिः विकृतयश्च ।

घ) पङ्ग्वन्धवदुभयोरपि संयोगः ।

५. उत्तराणि लिखत ।

१०

क) अग्निहोत्रशद्वस्य केन न्यायेन नामधेयत्वम् ?

ख) व्रीहीन् प्रोक्षति इत्यत्र प्रोक्षणं किं प्रयुक्तम् ?

ग) द्वादशलक्षण्याः रचयिता कः?

घ) वेदस्य लक्षणं किम् ?

ङ) विधिः कदा अर्थवान् भवति?

च) दुःखत्रयं किम् ?

छ) पुरुषबहुत्वं कथं सिद्धं भवति?

ज) अहंकारस्य किं लक्षणम् ?

झ) कैः भावैः अधिवासितं लिङ्गं संसरति?

ञ) ऐश्वर्यात् किं सिध्यति?

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 103 : Arthasaṅgraha and Sāṁkhyakārikā

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. कस्यापि एकस्य सविस्तरं विवरणं देयम् ।

१०

क) श्रुतिमुपपादयत ।

ख) भावनामुपपादयत ।

२. केषामपि त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।

१५

क) विधिं निरूप्य गुणविधिमुपपादयत ।

ख) लिङ्गं वाक्यं च निरूपयत ।

ग) सोदाहरणं समानपदश्रुतिं समानाभिधानश्रुतिं च वर्णयत ।

घ) स्थानं समाख्यां च निरूपयत ।

३. सविस्तरं विवरणं कस्यापि एकस्य देयम् ।

१०

क) त्रिविधान् गुणान् सविशेषं निरूपयत ।

ख) बुद्धेः किं लक्षणम् ?

४. केषामपि त्रयाणाम् उत्तरं लिखत ।

१५

क) दुःखत्रयाणि ।

ख) पञ्च ज्ञानेन्द्रियाणि ।

ग) सूक्ष्मशरीरम् ।

घ) पङ्गवन्धवदुभयोरपि संयोगः ।

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 103 : Arthasaṅgraha and Sāṁkhyakārikā

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. कस्यापि एकस्य सविस्तरं विवरणं देयम् ।

१०

क) धर्मलक्षणमुपपादयत ।

ख) श्रुतिमुपपादयत ।

२. केषामपि त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।

१५

क) विशिष्टविधिं निरूपयत ।

ख) उत्पत्तिविधिं निरूपयत ।

ग) सोदाहरणं समानपदश्रुतिं समानाभिधानश्रुतिं च वर्णयत ।

घ) प्रकरणं समाख्यां च निरूपयत ।

३. सविस्तरं विवरणं कस्यापि एकस्य देयम् ।

१०

क) सत्कार्यवादं निरूपयत ।

ख) प्रधानस्य स्वरूपं विशदीक्रियताम् ।

४. केषामपि त्रयाणाम् उत्तरं लिखत ।

१५

क) त्रिविधं अन्तःकरणम् ।

ख) अष्टौ सिद्धयः ।

ग) करणवृत्तिः ।

घ) त्रिविधं प्रमाणम् ।

५ उत्तराणि लिखत ।

१०

क) अग्निहोत्रशद्वस्य केन न्यायेन नामधेयत्वम्?

ख) भावनायां तिस्रः आकाङ्क्षाः काः?

ग) द्वादशलक्षण्याः रचयिता कः?

घ) वेदस्य पाञ्चविध्यं लिखत ।

ङ) आर्थाभावना केन अंशेन उच्यते?

च) दुःखत्रयं किम् ?

छ) प्रधानपुरूषयोः संघातः किमर्थं भवति?

ज) विकृतयः लिखत ।

झ) सूक्ष्मशरीरम् स्पष्टीक्रियताम् ।

ञ) ऐश्वर्यात् किं सिध्यति?

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 104 Veda I : Āpastambaśrautasūtra and Gobhilagr̥hyasūtra

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. सविस्तरं विवरणम् एकस्य देयम् ।

१०

क) पिण्डपितृयज्ञः ।

ख) आघाराज्यभागौ ।

२. गोभिलगृह्यसूत्रानुसारेण एकस्य यज्ञवर्णनं कुरुत ।

१०

क) उत्तविवाहविधिः ।

ख) पुंसवनकर्म ।

३. अधोलिखितानाम् इष्टिकर्माङ्गानां केषामपि त्रयाणां संक्षिप्तपरिचयः दातव्यः ।

१५

क) सायंदोहः ।

ख) पत्नीसंनहनम् ।

ग) शाखाहरणम् ।

घ) आज्यसंस्कारः ।

४. निम्नलिखितगृह्यसंस्काराणां विषये त्रयाणां टिप्पणी देया ।

१५

क) लाजाहोमः ।

ख) प्रोषितागतकर्म ।

ग) बहिःनिष्क्रमणम् ।

घ) विवाहे ज्ञातिकर्म ।

५ अधोलिखितेषु वाक्येषु अपेक्षितानि उत्तराणि लिखत एकपदेनैव ।

१०

क) पशुकामस्य यजमानस्य कृते ध्रुवायां कतिवारम् आज्यग्रहणं भवति?

ख) सानायस्य का देवता?

ग) गतश्रीः इत्यस्य कोऽर्थः?

घ) परिधयः कतिसंख्याकाः वर्तन्ते?

ङ) दर्शयागस्य पौर्णमास्यागस्य वा ऋत्विजां संख्या का?

च) गोभिलगृह्यसूत्रं सामवेदस्य कां शाखामवलम्बते?

छ) 'कपुष्णिका' इति शब्दस्य प्रयोगः कस्मिन् गृह्यकर्मणि दृश्यते?

ज) विवाहकर्मणि लाजाहोमस्य कतिवारं आवर्तनम् भवति?

झ) गोभिलगृह्यसूत्रे पाणिग्रहणमन्त्राणां का संख्या?

ञ) गृह्याग्नेः किम् नामान्तरम्?

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 104 Veda I : Āpastambaśrautasūtra and Gobhilagr̥hyasūtra

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. सविस्तरं विवरणम् एकस्य देयम् ।

१०

क) दर्शोष्टिः ।

ख) श्रौतसूत्राणि ।

२. गोभिलगृह्यसूत्रानुसारेण एकस्य यज्ञवर्णनं कुरुत ।

१०

क) पुंसवनकर्म ।

ख) उपनयनम् ।

३. अधोलिखितानाम् इष्टिकर्माङ्गानां केषामपि त्रयाणां संक्षिप्तपरिचयः दातव्यः ।

१५

क) अन्वाधानम् ।

ख) अग्निपरिस्तरणम् ।

ग) वेदिकरणम् ।

घ) हविर्निर्वापः ।

४. निम्नलिखितगृह्यसंस्काराणां विषये त्रयाणां टिप्पणी देया ।

१५

क) नामकरणम् ।

ख) जातकर्म ।

ग) चूडाकरणम् ।

घ) कन्यालक्षणविज्ञानविधिः ।

५ अधोलिखितेषु वाक्येषु अपेक्षितानि उत्तराणि लिखत एकपदेनैव ।

१०

क) पूर्णमासेष्टेः का देवता?

ख) दक्षिणाग्नेः अन्यसंज्ञा का?

ग) सामिधेनीमन्त्राणां का संख्या?

घ) शस्त्रस्यान्तिमायाः ऋचः नाम किम्?

ङ) साम्नः पञ्चमभागस्य का संज्ञा?

च) कस्मिन् कर्मणि न्यग्रोधशुद्धायाः परिक्रयणं भवति?

छ) पुंसवनसंस्कारः गर्भाधानस्यानन्तरम् कस्मिन् मासे सम्पादनीयः भवति?

ज) कन्यालक्षणविज्ञानकर्मणि कतिसंख्याकानां मृद्गोलिकानां आवश्यकता अस्ति?

झ) मेधाजननं सर्पिः कस्मिन् कर्मणि प्रयुक्तम् भवति?

ञ) गोभिलगृह्यसूत्रं सामवेदस्य कां शाखामवलम्बते?

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 104 Veda I : Āpastambaśrautasūtra and Gobhilagr̥hyasūtra

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. सविस्तरं विवरणम् एकस्य देयम् ।

१०

क) पौर्णमासेष्टिः ।

ख) पिण्डपितृयज्ञः ।

२. गोभिलगृह्यसूत्रानुसारेण एकस्य यज्ञवर्णनं कुरुत ।

१०

क) चूडाकर्मविधानम् ।

ख) कन्यकानयनविधिः ।

३. अधोलिखितानाम् इष्टिकर्माङ्गानां केषामपि त्रयाणां संक्षिप्तपरिचयः दातव्यः ।

१५

क) बर्हिराहरणम् ।

ख) स्रुक्स्रुवसंमार्जनम् ।

ग) सायंदोहः ।

घ) पत्नीसंनहनम् ।

४. निम्नलिखितगृह्यसंस्काराणां विषये त्रयाणां टिप्पणी देया ।

१५

क) सीमन्तोन्नयनम् ।

ख) लाजाहोमः ।

ग) नामकरणम् ।

घ) पुंसवनम् ।

ॡ अधोलिखितेषु वाक्येषु अपेक्षितानि उत्तराणि लिखत एकपदेनैव ।

१०

क) दक्षिणाग्नेः का अन्या संज्ञा?

ख) शस्त्रस्यान्तिमायाः ऋचः नाम किम्?

ग) पशुकामस्य यजमानस्य कृते ध्रुवायां कतिवारम् आज्यग्रहणं भवति?

घ) साम्नः पञ्चमभागस्य का संज्ञा?

ङ) गतश्रीः इत्यस्य कोऽर्थः?

च) मूर्ध्न्याभिजिघ्रणम् कस्मिन् कर्माणि क्रियते?

छ) गोभिलगृह्यसूत्रे पाणिग्रहणमन्त्राणां का संख्या?

ज) माणवकस्य ब्राह्मणस्य उपनयनकर्माणि किं वसनं भवति?

झ) कन्यालक्षणविज्ञानकर्माणि कतिसंख्याकानां मृद्गोलिकानां आवश्यकता अस्ति?

ञ) गृह्याग्नेः किम् नामान्तरम्?

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 105 Vyākaraṇa I : Siddhāntakaumudī : Taddhita and Paribhāṣenduśekhara

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. सूत्राणि स्पष्टीकुरुत । (द्वयोः प्रश्नयोः एकः प्रश्नः समाधेयः)

१०

क. गर्गादिभ्या यञ् । गोत्रेऽलुगचि ।

ख. तद्धितेष्वचामादेः । किति च ।

२. रूपपरिचयं लिखत । (केऽपि त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः)

१५

क. पौंसः । स्त्रैणः ।

ख. पार्थिवाः । पार्थिवी ।

ग. ग्लौचुकायनः । ग्लौचुकायनिः ।

घ. गार्गीः । गार्ग्यः । गर्गाः ।

३. अधोनिर्दिष्टपरिभाषयोः कामपि एकां स्पष्टीकुरुत ।

१०

क. व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्नहि संदेहादलक्षणम् ।

ख. नानुबन्धकृतमनेजन्तत्वम् ।

४. असंदर्भं वचनानि विशदत । (कान्यपि त्रिणि)

१५

क. तेनार्वणस्तु इत्यादेर्न सर्वादेशत्वम् ।

ख. तत्र तद्गुणीभूता इत्यंशो बीजकथनम् ।

ग. पूर्वोपस्थितबाधेन नैराकाङ्क्षमस्या बीजम् ।

घ. रामलक्ष्मणावित्यादावपि सादृश्यमेव नियामकम् ।

ॡ. रलकूस्थलनलनल डूरडत / लघूतूतरलणल ललखत।

१०

क.गणडतल: देवतल डसुड डनुनूडसुड स ।

ख. तुलुवसुड डुवलडतुडडु।

ग. कतसुड गूतुरलडतुडडु।

घ.ऑलवतल तु वंशुडे।

ङ.शुडुरसुडलडतुडडु.....।

ऑ. अनेकलसूतुरे शलदुगुरहणं कलं डरलडलषलं ऑलडडतल?

ऑ.गूद इतुडलदू अणु कडल डरलडलषडल नलवरुडते ?

ऑ.डदलगडडरलडलषलडल अनलतुडतुवे कलं ऑलडकडु?

ऑ.डुरसुतलदडवलद: कलनु वलधलनु डलधनुते?

ऑ.शुरुतलनुडलतडु: क: डललवलनु ?

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 105 Vyākaraṇa I : Siddhāntakaumudī : Taddhita, and Paribhāṣenduśekhara

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. सूत्राणि स्पष्टीकुरुत । (द्वयोः प्रश्नयोः एकः प्रश्नः समाधेयः)

१०

क.दित्यादित्यादित्यपत्युत्तरपदाण्यः ।

ख.समर्थानां प्रथमाद्वा । तस्यापत्यम् ।

२.रूपपरिचयं लिखत । (केऽपि त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः)

१५

क.गार्गायणः। गार्गीयः। गर्गीयम्।

ख.कातीयः। कात्यायनीयः। कात्यः।

ग.यास्कीयाः। यास्कायनीयाः।

घ.औडुलोमिः।

३. अधोनिर्दिष्टपरिभाषयोः कामपि एकां स्पष्टीकुरुत ।

१०

क.अनेकान्ता अनुबन्धा इति ।

ख.नानुबन्धकृतमसारूप्यम्।

४. ससंदर्भं वचनानि विशदत। (कान्यपि त्रिणि)

१५

क.प्रकरणादितः श्रुतेर्बलवत्त्वादिति भावः।

ख.शास्त्रस्यनिर्णयजनकत्वौचित्यादित्यर्थः।

ग.शास्त्रे तत्रोपलम्भादन्यत्रानुपलम्भाच्च ।

घ.उदीचां माड इति निर्देशोऽस्या ज्ञापकः।

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY
Pune-411006
M. A. Examination, November-2017
Sanskrit & Lexicography
Semester I
SL 105 Vyākaraṇa I : Siddhāntakaumudī : Taddhita, and Paribhāṣenduśekhara

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. सूत्राणि स्पष्टीकुरुत । (द्वयोः प्रश्नयोः एकः प्रश्नः समाधेयः) १०
क.पीलाया वा। पैलादिभ्यश्च।
ख.तद्धितेष्वचामादेः । किति च।
२. रूपपरिचयं लिखत । (केऽपि त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः) १५
क.दाक्षिः। दाक्षायणः।
ख.पान्नागारिः।
ग.तौल्वलिः। तौल्वलायनः।
घ.आङ्गः।
३. अधोनिर्दिष्टपरिभाषयोः कामपि एकां स्पष्टीकुरुत। १०
क.नानुबन्धकृतमनेकाल्त्वम् ।
ख.एकान्ताः।
४. असंदर्भं वचनानि विशदत (कान्यपि त्रिणि) १५
क.वासरूपसूत्रेण कविषयेऽपिऽप्यापत्तिः।
ख.जहारेत्यादावात औ णल इति च ना।
ग.उपसर्गस्यैव परा शब्दस्य ग्रहणम्।
घ.पूर्वेणाग्रहणं परेणेग्रहणम्।

५. रिक्तस्थानानि पूर्यत / लघूत्तराणि लिखत।

१०

क. उत्सस्य अपत्यम्...।

ख. अपत्यं पौत्रप्रभृति ...।

ग. गोत्रस्यैवसंज्ञा प्राचाम्।

घ. कन्यायाः अपत्यम्।

ङ. यस्कस्य अपत्यम्...।

च. आनेमुगित्यत्र मुग्रहणं किं ज्ञापयति?

छ. जहारेत्यादौ णल् कया परिभाषया निवार्यते ?

ज. नानुबन्धकृतमसारूप्यम् इत्यस्याः ज्ञापकं किं ?

झ. अनन्तरान् विधीन् के बाधन्ते?

ञ. दिदीय इत्यादौ यणादि कस्मात् न स्यात् ?

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 106 : Darśana I : Nyāyasūtrabhāṣya and Praśastapādabhāṣya

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. अनयोरेकस्य प्रश्नस्य सविस्तरमुत्तरं देयम् ।

१०

क) न्यायसूत्रानुसारेण प्रत्यक्षप्रमाणस्य लक्षणम् ।

ख) अपवर्गस्य प्राप्तिः कथं भवति इति प्रतिपादयत ।

२. चतसृषु त्रयमेव प्रतिपादनीयम् ।

१५

क) तदेवं सतः प्रकाशकं प्रमाणमसदपि प्रकाशयति ।

ख) यत् सदिति गृह्यमाणं यथाभूतं अविपरीतं तत्त्वं भवति ।

ग) प्रसिद्धसाधम्यीत् साध्यसाधनमुपमानम् ।

घ) युगपज्ज्ञानानुत्पत्तिर्मनसो लिङ्गम् ।

३. अनयोरेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं देयम् ।

१०

क) द्रव्याणां साधर्म्यं वैधर्म्यं च ।

ख) महाभूतानां सृष्टिसंहारविधिः ।

४. चतसृषु त्रयमेव प्रतिपादनीयम् ।

१५

क) परिमाणं तस्य प्रकारश्च ।

ख) अपेक्षाबुद्धिः ।

ग) सामान्यम् ।

घ) आकाशः ।

५. रिक्तस्थानानि पूरयत ।

१०

क) योऽर्थः प्रतीयते तत् _____ ।

ख) प्रमाणैरर्थपरीक्षणं _____ ।

ग) प्रत्यक्षागमाश्रितम् _____ ।

घ) इच्छादिभिः _____ अनुमीयते ।

ङ) चेष्टेन्द्रियार्थाश्रयः _____ ।

च) प्रशस्तपादभाष्यानुसारेण निःश्रेयसहेतुः _____ ।

छ) अनुवृत्तिप्रत्ययकारणम् _____ ।

ज) नित्यद्रव्यवृत्तयोऽन्त्याः _____ ।

झ) सा पृथिवी नित्या अनित्या च । परमाणुलक्षणा _____ ।

ञ) षण्णामपि पदार्थानां साधर्म्यम् _____ ।

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 106 : Darśana I : Nyāyasūtrabhāṣya and Praśastapādabhāṣya

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. अनयोरेकस्य प्रश्नस्य सविस्तरमुत्तरं देयम् ।

१०

क) प्रत्यक्षलक्षणे प्रयुक्तानां अव्यपदेश्याव्यभिचारिव्यवसायात्मकादिपदानां सोदाहरणं प्रयोजनं प्रतिपादयत ।

ख) 'तत्पूर्वकमनुमानम् इत्यस्य कोऽर्थः' इति प्रतिपाद्य अनुमानस्य प्रकारः उदाहरणेन सह प्रतिपादनीयः ।

२. चतसृषु त्रयमेव प्रतिपादनीयम् ।

१५

क) मनस्त्वभौतिकं सर्वविषयं च ।

ख) उपमानप्रमाणम् ।

ग) भिद्यमानस्य प्रत्यक्षज्ञानस्य नायं भिद्यते इति समानत्वात् नोक्त इति ।

घ) अपवर्गप्राप्त्युपायः ।

३. अनयोरेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं देयम् ।

१०

क) पाकजोत्पत्तिर्विधानम् ।

ख) वैशेषिकमतानुसारेण अस्वीकृतानां प्रमाणानां कस्मिन्नेव प्रमाणे केन प्रकारेण च अन्तर्भवति इति विचारणीयः ।

४. चतसृषु त्रयमेव प्रतिपादनीयम् ।

१५

क) वैशेषिकगुणाः ।

ख) एकवृत्तयः ।

ग) पृथिव्याः त्रिविधं कार्यम् ।

घ) द्वीन्द्रियग्राह्याः ।

५ अधोलिखितानां सर्वेषामुत्तरं देयम् ।

१०

क) न्यायसूत्रानुसारेण षोडशपदार्थानां तत्त्वज्ञानात् किं जायते?

ख) 'वाक्यसमूहश्च स्थापनाहीनः' इति कस्य लक्षणम्?

ग) 'आन्वीक्षिकी न्यायविद्या' इति न्यायाभासः न वा?

घ) न्यायसूत्रे प्रतिपादितानि कानि प्रमाणानि?

ङ) 'अक्षस्याक्षस्य प्रतिविषयं वृत्तिः' इति कस्य लक्षणम् ।

च) द्रव्यादीनां पञ्चानां किं साधर्म्यम्?

छ) के सत्ताश्रिताः?

ज) परमाणुलक्षणा पृथिवी नित्या अनित्या वा?

झ) वायौ रूपं वर्तते न वा?

ञ) वैशेषिकदर्शने अभावः स्वतन्त्रपदार्थरूपेण स्वीकृतः न वा?

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune-411006

M. A. Examination, November-2017

Sanskrit & Lexicography

Semester I

SL 106 : Darśana I : Nyāyasūtrabhāṣya and Praśastapādabhāṣya

Time: Two & half hours

Maximum Marks: 60

सूचना : i) सर्वे प्रश्ना अनिवार्याः ।

ii) सर्वेषां प्रश्नानाम् दक्षिणभागे अङ्काः निर्दिष्टाः ।

१. अनयोरेकस्य प्रश्नस्य सविस्तरमुत्तरं देयम् ।

१०

क) गौतमसूत्रानुसारेण प्रमाणानि ।

ख) अपवर्गप्राप्तिः ।

२. चतसृषु त्रयमेव प्रतिपादनीयम् ।

१५

क) प्रमाणतोऽर्थप्रतिपत्तौ प्रवृत्तिसामर्थ्यादर्थवत् प्रमाणम् ।

ख) अव्यपदेश्यम् ।

ग) भौतिकानीन्द्रियाणि नियतविषयाणि ।

घ) आत्मा तावत् प्रत्यक्षतो न गृह्यते ।

३. अनयोरेकस्य प्रश्नस्य उत्तरं देयम् ।

१०

क) द्रव्याणां साधर्म्यं वैधर्म्यं च ।

ख) पाकजोत्पत्तिर्विधानम् ।

४. चतसृषु त्रयमेव प्रतिपादनीयम् ।

१५

क) सामान्यम् ।

ख) मूर्तगुणाः ।

ग) अन्तःकरणग्राह्याः ।

घ) अपेक्षाबुद्धिः ।

५. रिक्तस्थानानि पूरयत ।

१०

क) प्रमाणैरर्थपरीक्षणम् _____ ।

ख) इच्छादिभिः _____ अनुमीयते ।

ग) नित्यद्रव्यवृत्तयोऽन्त्याः _____ ।

घ) जिघ्रत्यनेन घ्राणं _____ गृह्णाति ।

ङ) आत्मा प्रत्यक्षतः _____ गृह्यते ।

च) उपलब्धिसाधनानि _____ ।

छ) पृथिवी नित्या अनित्या च । परमाणुलक्षणा पृथिवी _____ ।

ज) _____ अनुवृत्तिप्रत्ययकारणम् ।

झ) सत्तारूपं सामान्यं तिष्ठति _____ ।

ञ) _____ इति त्रिविधं पृथिव्याः कार्यम् ।
